

Élet a hűtőn kívül

Mottó(féle):

Egy vizsgálat szerint négyzetcentiméterenként átlagosan 7850 baktériumgócot tartalmaz egy hűtőszekrény zöldségtároló fiókja. Ez 750-szeresen meghaladja az Európai Bizottság által meghatározott biztonságos baktériumszintet. A megdöbbentő felfedezést brit kutatók tették, akik harminc család hűtőszekrényét vetették alá alapos vizsgálatnak. Volt olyan minta is, amiben összesen 129 ezer baktériumot azonosítottak. A hűtőszekrénynek pont az lenne a célja, hogy biztonságban tartsa az ételt, valamint minimalizálja a baktériumok és a penész megjelenésének esélyét, ezért komoly problémával állunk szemben – nyilatkozta Paul McDonell, a vizsgálatot vezető Microban Europe munkatársa. A kutatók olyan halálos baktériumok jelenlétét is kimutatták a hűtőkben, mint az E.coli, a szalmonella vagy a lisztéria. A kutató szerint a hűtőtulajdonosok egy része rendszeresen letörli és kitisztítja a berendezés belső részét, de mások ezzel egyáltalán nem foglalkoznak, ami oda vezethet, hogy nagy számban jelenhetnek meg a baktériumok az ételek közvetlen szomszédságában, ezzel fenyegetve az élelmiszert. (Forrás: <http://www.blikk.hu/aktualis/vigyazz-veszely-a-hutoben/5xgvcbt>)

I.

Fülbemászó vagyok. Nem dallam, hanem rovar. Ezt jóapámtól tudom, aki nagyon művelt volt, sokat olvasott, mert a gazda fészereben laktunk, ahol temérdek újság hevert, ezt jóapám mondta így, mert ő nagy hangsúlyt fektetett a választékos kommunikáciumra. Én úgy mondanám, csak egyszerűen, hogy sok volt a papír. Jóapám telenként kibújt a gyújtós hasadékaiból, ahol éldegélt kis családunk, szüleim és hatvan testvérem, és lassacskán, komótosan becserkészte a papirokat, amikről aztán önerőből megtanult olvasni. Tőle tudom, hogy rovar vagyok, egyébként nem tudnám, mert vagyok, aki vagyok. Persze nem én vagyok az első, aki ezt mondja. De mindenki van, aki van, ezért mindenkinek jogában áll ezt mondani. A gazda jó gazda volt. Tudta, hogy nem kell mindent gyomirtózni, hagyni kell a mikroorganizmikusokat. Hagyni kell élni, ami él. Manapság lehet kapni rovarházakat, olyan nagy hodályokban, ahol a gazdámhoz hasonló óriások vásárolnak, azt hiszem, van nevük is, Hornibuch meg Obik vagy Obama (vagy az valami más?), szóval lehet kapni ilyen fütyölőkből készült állítólagos házakat,

oda kellene nekünk bemászni. Hát másszon, aki befér, nekünk jobb sorunk volt a gazda fészerében. Ha most valaki a szavamban kételkedik és kiguglikozza, meg kiwipikédiázza, hogy a fülbemászó a vizes helyet szereti, az bedől az internetum álhíreinek, mint például annak, hogy nem igaz, hogy a fülbemászó föl s bemászik. A fülbe. De igen, igaz, én mondom, úgy igaz, mint a többi, amit mondok. Hát ki tudná mindezeket jobban énnálamnál.

Boldogan éltünk, míg jóapám meg nem halt. Olvasáskor érte a halál, a gazda nem vette észre, hogy ott van a tűzgyújtásra használt papírok között jóapám, jóapám sem vette észre, hogy viszik egyenest begyújtani. Hát így történt. De aztán akadt egy mostohánk, szóra sem érdemes, faragatlan bunkó, csak evett, vagy ahogy jóanyám szokta volt mondani, zabált. De azért még akkor sem volt rossz az életem, bár hiányoztak jóapám beszámolói az épp olvasottakról, érdekelt például a Lédi Baga, meg a választási hajlandóság, valami szociologikusok írtak róla, de a mostohaapám buta csök volt, hát elhatároztam, hogy megtanulok olvasni jóapám nyomdokába lépve, mint hű fia atyjának. Mert fiú vagyok, hátul két vilám van egy-egy foggal, ha nem mondtam volna eddig. Két fog és villa. Na-na!! Ijesztő! Hu!

Mentem volna olvasni tanúnyi, amikor szólít jóanyám, aki engem mindig szívemnek hívott, hogy igyekezzek, mert indulni kell. Hova megyünk idesanyám, mert jóanyámat csak magamban neveztem jóanyámnak, szemtől szemben idesanyámnak szólítottam, állítólag van nyelv, ahol ez a legszebb szó, az idesanyám, valami manyar vagy madjar az a nyelv, ezt is jóapámtól tudom, forticula magnum áldja meg az emlékéit (csak hogy értsétek, a Rovarok rovára, minden rovar atyja, kit e névvel illetem, mert a mi kultúránkban így tiszteljük őt), szóval jóanyám azt felelte, siess szívem, indulunk a szederbe. Éppen megérett. Sietni kell, mielőtt a gazda leszedi, bár jó gazda ez, tudja, hogy ha nekünk is ad, jövőre még több lesz a termés, ez az egymásrautaltság édes gyermekem, vagyis szívem. Ilyen szépen beszélt hozzám az én jóanyám. A természet egyensúlya azonban néha kegyetlen. Szívjuk a finom szederlevet, ülünk bent a szederben, nevetgélünk. Egyszer csak nagy döbbenetemre, jóanyámat bekapta egy madár. Édesanyám, kiabáltam ezúttal irodalmi nyelven, biztosan a rémület okozta ezt, de ő már ott volt a mindent elnyelő begyben. Magamra maradtam.

A rémület betöltötte szívemet. Hova menjek? Melyik szederbe bújjak? Hallottam a csattogó csórt, amint rám vadászik.

Elindultam a szőlő felé. Életem fénykora ekkor kezdett alkonyatra fordulni. Hű, milyen szép megfogalmazás. Jó vagyok, a végén még költő lesz belőlem.

II.

Így kezdődött a novella, amit a nő írni akart. A folytatásban az árva rovar a szőlővel együtt bekerült (volna) a hűtőbe, ott megismerkedett (volna) az egyik

veszélyes kórokozóval, és elkezdődtek (volna) mindenféle gusztustalan kalandok. Csakhogy közben valami más is elkezdődött. A valóság megelőzte a képzeletet, lecsapott egy igazi vírus. Vagy a képzelet volt az első? Hiszen annyi filmben, regényben megidéztek már az öldöklő mikroba okozta világjárványt (jó, a nő tudja, hogy a mikroba nem egyenlő a vírussal, de nem lehet ugyanazt a szót használni két egymás után következő mondatban, lásd stílusban, első leckék egyike, az más kérdés, hogy most is itt van a vírus szó, ráadásul már másodszor). Dustin Hoffman is harcolt már szkafterben egy kórokozó ellen, sőt, még a Rex kutya és gazdája, Terzani felügyelő is nyomozott egy vírusterrorista ügyében. A katarzis egyik esetben sem maradt el: a vírus szétszóróit elkapták, a kórokozót likvidálták, s a nő elégedetten, az ember rátermettségébe vetett hitében megerősödve tért vissza mindennapi munkájához, egyebek mellett a hűtőtakarításhoz. De a valóság egy személtáda. A koronavírus, az igazi, nem a szokványos megnyugtató forgatókönyv szerint viselkedett. Jött, látott és győzött. A kis országban, ahol a nő él, megölt 12 262 embert. Mostanság már senki sem tartja humorosnak a kétezerhúsas keltezésű viccet, mely szerint „nem kell félni, mert nálunk euró van, nem korona”. Ahogyan azt sem, amit a kezdetektől fogva oly sokan hittek és terjesztettek, hogy „nyugi, ez csak egy kis influenza”. Az ember önteltsége nem ismer határokat, azt hiszi, ha tagadja a valóságot, akkor az egyszerűen megszűnik létezni. Rátermettek vagyunk, de javíthatatlanok, gondolta a nő.

Éveken keresztül részletes naplót vezetett, de ezúttal valahogyan képtelen volt rá. Lekötötte idejét az események figyelése és az életben maradásra fordított energia. Meg azután létezik egy történet az íróról, aki először látja a tengert. A nő most szembesült a tengerrel, és kihullott a kezéből a toll. De azért sok mindenre emlékszik az elmúlt csaknem másfél évből. Ilyenek jutnak az eszébe:

„Különleges húsvét volt a tavalyi. A gyerekek a városban, mi falun. Köztünk áthághatatlan határ, amit egy hónappal ezelőtt önként szabtuk magunknak, hogy még véletlenül se terjedhessen közöttünk a kór. Azt gondoltam, ez természetes, ez a minimum, amit minden egyes polgár megtehet, de nem! Például az állami segítséggel Magyarországról hazatranszportált atyámfiak elsöktek a kötelező karantén elől. Amikor a belügyes busz átlépve a határt megállt, leugráltak róla, gyorsan beszálltak a mobilon odarendelt, várakozó hozzátartozók autóiba és elszeleltek. Mások meg, kihasználva a gyorsan zuhanó repülőárakat, elszálltak melegebb tájakra (aztán állami gépeket kellett értük küldeni, mert már nem tudtak másképp hazajutni). Egy ismert utazási iroda tulajdonosa arra buzdított, hogy a gazdagok utazzanak el, a szegények meg maradjanak itthon és küzdjenek a betegséggel. Kapott is hideget-meleget, de azért nem fog tönkremenni, ő nem. Egyébként ahhoz képest, hogy azelőtt gyakran szoktunk találkozni a gyerekekkel, egészen jól viseltem ezt a »karantént«, mert az ember racionálisan meg tudja magának magyarázni, hogy mit miért tesz. De amikor szombaton este felszeleltem a korábbiaknál jóval kisebb húsvéti sonkát, azért belém mart a szomorúság.

Pedig különlegesen szép volt ez a szombat. Délután felhívott egy barátnőm, aki vel két éve egy kalábriai utazáson ismerkedtem meg. Megkérdezte, legközelebb hova megyünk. Hát hova. A másik szobába. Ezután interneten keresztül bekapcsolódtam a feltámadási szentmisébe, amely a házunkkal szemben levő, a nyilvánosság számára zárt templomban zajlott. Olyan közel, hogy láttam a homlokzati rozettán keresztül, amint felgyulladt a fény. A misét száz ember követte. Ott, a szobánk csöndjében nagyon erősen érzékeltam a közelségüket és a sötétséget legyőző Fény jelenlétét. Ezt követőleg jött az a sonkaszeletelés, amikor belém mart a szomorúság.”

Egyszeriben mennyi idő... A nő felfedezte, hogy van tévé. Megnézett egy régi amerikai krimi, amit állítólag tanítanak a filmes iskolákban. Feltűnt neki, hogy mindenki öreg, a gyilkos, a zsaru, mostanában ilyen korú emberek már nem is kapnak szerepet, legfeljebb csak az Alzheimer-otthonba transzportált szülőét. Itt meg az öreg rosszcú pasasok vígan szánkóznak kismedencényi autóikkal a San Francisco-i aszfalton. Steve, akit a Pillangóban látott valaha rég, ő is olyan ráncos, de hajtanak, és puff, a kerékdeklinek annyi, ősrégi autók, és jó, mégis, hogy futnak, hogy lehetséges ez, a negyvenöt évvel ezelőtti őskorban így hajtani, mint a Szállító, Stathamnek is csuroghat a nyála, ha látta, ismeri, meg a Taxisofőrnek is, persze a közelképek csak vetítettek. Öreg bérgyilkos előveszi a fegyvert, pár piros töltény, más meg is kapja. Hát ilyen az élet. Vagyis volt. Aztán gyorsan egymás mellé érnek a teknők, öreg pasik manővere, liki-löki következik, és a végén hatalmas robbanás. Szuper. Tényleg. A szobából nézve. Utána Steve, a csata győztese Jacqueline Bissettel találkozik, micsoda pár. A nő, nem a Bisset, hanem az író, automatikusan a tükörbe néz. Tulajdonképpen elgondolkodtató, hogy mi ebben az automatikus. Látja magát. Fúj. A fodrász zárva. Meg a ráncok.

Nem tudja, hogy csak a számítógép és az okostelefon monitorja torzít-e, de úgy látja, mások is megöregedtek. Feljegyezte magának, hogy „mindenki hízik. Én is. A mérleg megbízhatatlan. Nem mutatja a súlygyarapodást. De a szerkesztőségéből kiselejtezett kedvenc retro fotelem nem hazudik. Beleülök, és szétterül a fenekem. Amikor ötven kiló voltam, úgy terült szét, hogy mellette szabadon maradt jó tíz centi. Most meg csak olyan öt centi marad. Pedig mindennap futok. Mindenki fut. Mindenki a szabadba menekül. Jó messzire másoktól. De mivel mindenki ezt teszi, és a hely véges, közel vagyunk egymáshoz. Ekkor kell az arcmaszk. Kezdetben maradék anyagokból készült, én anyukám retro selyemkendőiből kanyarintottam két befőttgumival, internetes csináld magad. Tudtam, hogy még jól jöhetnek azok a rég nem használt kendők, anyukám is mindig őrizgette őket, meg minden mást, jó lesz párnának, szokta mondani, mennyit neveltünk ezen. Ó, édes anyuka. Végül is igazad lett, ha nem is párna. A szomszéd szerint kisbugyikból varrják a maszkokat, de a legjobb egy fiatal srác volt, frottírzoknit kötött az arcára, filctollal rápingálta, hogy rád is vigyázok, ha magamra vigyázok. De sokan csak nevetnek. Nyugdíjasok, a legveszélyeztetettebbek járkálnak maszk

nélkül, méltatlankodnak, ha nem engedi fel őket a sofőr a buszra. Egy szociológus, aki sosem hagyja ki az alkalmat, hogy ne írjon valami megvetőt a saját népéről, birkáknak titulálja azokat, akik maszkot hordanak. Két hónappal később már azokat nevezi így, akik nem hordanak maszkot.”

Szűkül a kör. Decemberben két közeli családtag kerül kórházba. Oxigénmaszk. Lélegeztetőgép. Az egyik meghal, a másik nem. A vendéglők zárva. A nő bőszen főz. Főzni jó. Amikor nem kell, hanem akarsz. De ha nem akarsz és kell, az nem jó. És általában akkor nem akarsz, amikor kell. Vagyis sehogyan sem jó. Vannak, akik kenyeret is sütnek. Az internet tele van kenyérsütő nővel. Vidáman és büszkén sütnek, megosztják a kenyereiket. Sajnos, csak virtuálisan. Pedig milyen jó lenne, ha igazán. Emzéperiks jelentkez, jelentkez. Jön a kenyér a fénypostán. A bezárkózás elején a nő szinte minden ismerőse süt kenyeret, még fokozzák is az élvezetet, mert egyenesen kovászos kenyeret sütnek, ami jóval bonyolultabb. A nő is megnézi, hogyan kell, de amikor látja, hogy csak magát a kovászt hét napig kell etetni, igen így írják, hogy etetni, mert az egy élő anyag, tiszta mikroorganizmus, már tudja, hogy továbbra is megelégszik a férje és a maga etetésével. De az ismerős nők bizony etetik a kovászt, csillog a sok sárga, barna, mindenféle lisztből készült kenyér. Egy-két hónapig etetnek, aztán eltűnnek a kenyérsütést dokumentáló fotók. Jóból is megárt a sok, ugye, lányok, gondolja a nő. Az élelmiszert rendeli. Két napig „karanténban” van az erkélyen vagy a verandán, aztán lehet fogyasztani. Egy orvos videóban magyarázza, hogyan kell fertőtleníteni minden egyes üzletből hazahozott darabot. Van, aki mindennap haját mos, és a kinti ruháját minden használat után kimossa. Az egekig szökik a fertőtlenítőkendők és -szerek ára. De még így is hiánycikké válnak. A szomszédnak sikerül külföldről hozatni tíz liter szesztartalmú takarítószer. Azóta kiderült, hogy alacsony volt a szesztartalma.

A nő hetente kétszer tanított. Először leesett a rendszer, amikor mindenki bejelentkezett. Semmilyen rendszer nem számolt ekkora leterheléssel. Aztán a diákok kérték, maradhassanak kép nélkül, mert nincs kedvük felöltözni. A nő sem használt rúzs, megközelítőleg egy éve. Megöregednek a rúzsok, a ruhák. A tanítás izgalmas, a nő mindenféle szakembereket kapcsol be vendégként, és ez mindenkinek nagyon tetszik. Mert mindenki örül, ha beszélhet. Lassan a hangszálak is ellustulnak, muszáj őket edzeni. Hallja a diákok bögréjének csörrenését, látja a kollégák könyvespolcait – ahány kolléga, annyiféle könyvespolc, fából, vasból, falon függő, földre állított, igen, ez a könyvespolci kulturális diverzitás –, néha megjelenik a mobiltöltőjét a szobában felejtő, lopakodó férj háta... A vizsgáztatás írásbeli, az egyetemi rendszeren keresztül valósul meg, tart is tőle a nő, hogy puskázni fognak a diákok, hiszen van fél órájuk öt, szabadon megválaszolható kérdésre. Abba az időbe sok minden belefér. De nem. Az eredmények szokványosak. Vagyis nem csálnak. Ők (még) nem. Közben a rendszergazdát elkapja a járvány. Az egyetem vezetősége pedig továbbra is ragaszkodik hozzá, hogy az al-

kalmazottak bejárjanak. Nincs veszély, írja körlevélben az ifjú dékán. A nő válaszol neki, s kéri, tegyen kivételt legalább a veszélyeztetett korú alkalmazottakkal. Nincs veszély, jön a viszontválasz. Közben más egyetemeket már rég bezártak. A nő nem hagyja szó nélkül. Sajnálatos, hogy az egyetemünk ennyire nem törődik alkalmazottai egészségével, s úgy tűnik, nem bízik bennük, ha nem hiszi el, hogy munkájukat otthonról is elvégzik. Kérem, tolmácsolja ezt a felettesének. Ezt írja. Néhány nap múlva aztán az ő egyeteme is bezár.

Halálról és politikáról nem írunk, dönti el magában. A halál olyan, mint a tenger, elborít, leterít, megnémít. Akik elmentek, még élhettek volna. Unoka fertőzi meg a nagyanyját, idős anya a meglett fiát. Az anya meghal, a fiú nem is tudja, mert közben ő is megbetegszik, és mire az anyát temetnék, addigra ő is meghal. Egy nap, egy órában, együtt térnek vissza az anyaföld méhébe. De van idős szülő, aki túléli gyermekét. Van olyan nő, aki túlélve párját egyedül marad annak idős édesanyjával és a saját idős édesapjával. Két éve Szilveszterkor még thaiföldi nyaralásukból küldték nekik a boldog új évet kívánó képeslapot. A politika? A kis országban, ahol a nő él, dilettánsok nyerik meg a választásokat, a kormányfő és a házelnök plagiátor, vagyis csalók, és azóta már sokkal rosszabb dolgokat is tettek a szakdolgozatuk hamisításánál. De ne rontsuk el a kedvünket, úgyis annyi a depressziós, a pánikbeteg. Élni kell. Élni muszáj. Nap mint nap hallani a szirénázó mentőket. Egy nap a nő hívja őket. Szapora szívdobogás, reszketés, mi ez?!!! Ne féljen asszonyom, ez csak a stressz, kap egy magnéziuminjekciót, ma pihenjen, olvasson, mondja a fiatal mentősnő. Olvasnék, de már nincs mit, minden könyvet elolvastam, a könyvtárit, a karácsonyi ajándékot, a gyerekektől, a barátnőtől kölcsön kapottat, azt is, amit a barátnő írt, szóval mindent, válaszolja a nő, immár megnyugodva, hogy nem infarktus kerülgeti. A könyvtárak zárva, a mentősnő felajánlja, hogy cseréljenek könyveket, mert már ő is elolvasta a sajátjait, de kiderül, hogy ő a fantasyt szereti, a nő meg mást kedvel, így nem tudnak cserélni. De a szándék, az megvolt. Az emberség. A segítőkészség. Köszönet a szapora szívügyének ezért a tapasztalatért.

Akkor a nő felfedezi az otthoni könyvtárat. Kamaszkorától építgette, de mindig mást olvasott, mindig jöttek új és újabb könyvek, a sajátja volt a tartalék a rosszabb időkre. És most eljött a rosszabb idő. De azok fölött a könyvek fölött meg eljárt az idő. Jön-megy, járni, eljágni, eltelni. Idő. De azért talál néhányat, ami időtlen. Esténként azokat olvassa. Ragtime, a nagy amerikai demokrácia kezdetétől fogva létező hasadékaikról. Boldogultak bálja, bódító, fanyar cseh humor, békebeli hangulat. Először minden rossz, aztán minden jóra fordul. Aztán egyre jobb lesz. Boldogság, prosperitás, az utóbbi szót már a nő teszi hozzá, aztán amikor úgy érezzük, igen, ez az, erre vágytunk, egy pillanat, és mindennek vége. Bekap a kályha vagy egy hatalmas csőr.

Volt egy élet, és lett egy másik. Akkor, amikor a legkevésbé vártuk. A baj mindig akkor jön, amikor a legedesebb a szeder.

III.

Paul McDonall elégedetten ért haza. Jól megmondta annak a harminc hűtő tulajdonosnak. Amikor fáradt testét a fotelba ejtette, kikiáltott a fürdőszobában körmeit lakkozó asszonyának. Szívem, mikor takarítottad utoljára a hűtőt? Andy McDonall (nem tévesztendő össze Andie McDowellel, olyan is van, „mert Ön megérdemli”, na ugye?) visszakiáltott, hogy nem tudja. Ha nem tudja, az azt jelenti, hogy régen, morfondírozott okos fejével a tudós férj. Orvosi gumikesztyűt húzott, és kinyitotta a hűtő ajtaját, hogy kivegyen egy sört.

Ez még a régi életben volt. A covid előttiben. Ma már másképp csinálja: mielőtt elteszi az éppen megvásárolt sört, szeszes fertőtlenítővel vírustalanítja. Ő már csak tudja, mi van a hűtőben. És azon kívül. De nem meri elmondani, Nem mer előhozakodni elméletével, mely szerint a koronavírus a hűtőben termett, mégpedig egy fülbemászó és egy E.coli nászából. Korábban egyszer kifejtette, hogy a hűtők belsejét kórokozóölő anyaggal kellene kezelni. Ha most előállna teóriájával, akkor a hűtőgyártó lobbi konspirációval vádolná. Politika. Hát kell ez nekem, kérdezi magától McDonall. És meg is válaszolja. Nem.

IV.

Amikor az írónytől megkérdezték, miért írt ilyen gusztustalan novellát, itt az eredetileg tervezettről van szó, tehát miért olyan gusztustalan ez az elbeszélés vagy írás, vagy szösszenet, az utóbbit olyan újságíró kérdezte, aki nem ismeri a műfajokat, a nő csak annyit mondott, hogy mindenki a maga módszereivel harcol a zabálás ellen (ugye, rögtön az elején van egy utalás a túlzabálás jelenségére, lásd a főhős mondatát: „másszon, aki befér”). Vagy talán inkább azt kellene mondanom, hogy a föld tartalékai végesek, gondolta magában. Meg környezetvédelem. Világbéke. Meg vakcina. Igen, ez elegánsabb, meg olyan közéletibb, súgta az irodalmi ügynök. Aki nincs.

V.

Apropó, vakcina. A legjobb az, amit már beadtak, mondja Szlávik doktor. Nos, a nő már beoltatott. Beoltattatott. Szóval be van oltva. Önként és örömmel. Nem úgy, mint a két egér az új covid-viccben. Azt kérdezi az egyik, te már be vagy oltva? Mire a másik: nem, én megvárom, mi lesz az eredménye ennek az emberkísérletnek.

Jót nevetett McDonall, amikor először hallotta.

*(A Magyarország Felfedezése Alapítvány
Karanténba zárt életek pályázatán első díjat nyert.)*